

Salonul Literar

Director: AL. T. STAMATIAD.

ABONAMENTUL :
Pe un an ... — — — — — 100 Lei.

Apare odată pe lună.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA :
Strada Ioan Calvin Nr. 4, etajul I.

APUS DE TOAMNĂ*)

Azi ți-am primit scrisoarea,
O recitesc — și-mi pare că sunt purtat de aripi,
Că sunt furat de vise,
Că sunt pe alte țărături,
Pe culmi strălucitoare departe de abise.

O recitesc — și-mi pare că totul e o glumă,
Un gest, o parodie, o vorbă trecătoare ;
O recitesc — și tremur căci șearpele 'ndoelii
Din umbră priveghiază și 'n cale mă pândește.

O recitesc — și'n suflet e iarăși primăvară
Cu cer senin, albastru,
Cu adieri de seară,
Cu flori, cu ape clare ce murmură 'n bazine!

O recitesc — și'n suflet acum e iarnă tristă,
Cu cer ca de cenușe,
Cu ape furtunoase,
Cu vânturi ascuțite,
Cu câmpuri înghețate, tăcute, nesfârșite...

E oare cu puțință să-ți amintești de mine...
Când astăzi ne desparte
Atâta depărtare și-atâta sbuciumare ?
Din simfonia vieții
Nu ți-a pătruns în suflet
Alt cântec, alte-acorduri, ori altă armonie ?

Sunt cântăreți ce'n lume
Ii cumperi cu-o privire, cu-o șoaptă, cu-o zâmbire.

N'am bănuț vre-odată,
Că primul nostru cântec —
Tremurătorul cântec cu note cristaline —
Tu îl mai cânti perdută, precum odinioară
În nopțile senine ;
N'am bănuț, căci astăzi trăesc o altă viață,
N'o 'ntreb de este bună, senină și curată,
Dar știu că este nouă și plină de speranțe.
Trăesc o altă viață pe care o sorb cu setea
Invinsului ce poartă în piept o veche rană ;
Trăesc o altă viață și lupt fără odihnă,
Cu ultima credință, cu ultima svăcnire :
Că voi găsi în fine dorita fericire ;
O clipă de beție supremă și fatală.

Și viața ta, desigur, se va schimba în alta :

Tu știi că marea este sălbatică, perfidă,
Puternică, profundă ;
Mai știi că-și sapă țărțul în fiecare clipă,
Necentenit îl rupe și iarăși îl prefăce,
De nu-l mai recunoaște privire omenească.

Și viața ta, desigur, se va schimba în alta :
Căci timpul e o mare, trecutul este țărțul.

URMEAZĂ-ȚI ZBORUL, TE AVÂNTĂ*)

Lui Mihail Dragomirescu

Pe-o mare 'ntinsă de abise,
Cu aripi negre-abia deschise,
Plutește-o pasăre-ostenită
Și țipă jalnic, — e rănită.

Plutește 'ntr'una peste valuri
Căci vrea s'ajungă drept la maluri,
Să 'ntindă aripa rănită,
Să-adoarmă dusă, — e-obosită.

Dar malu-aleargă, tot aleargă,
Și zarea 'ncepe să se șteargă...
Din cer se-aud atuncia glasuri,
Un cor de îngeri care cântă :
„Grăbește-ți sborul, te avântă,
Mai e puțin și treci de ape
Și malurile sunt aproape“.

E prea târziu, nici o scăpare
De-acum, de-acum ea nu mai are,
Abia mai bate din aripă
Alene clipă după clipă,
Și corul îngerilor cântă :
„Grăbește-ți sborul, te avântă,
Mai e puțin și treci de ape
Și malurile sunt aproape“.

Dar valurile-acum o poartă
Ușor, încet, ca pe o moartă
Și împreună o desmiardă
Prelung, duios, ca să n'o piardă.

Și-o duc departe, peste ape,
Și țărțul iată-l, e aproape...
Și corul îngerilor cântă :
„Urmează-ți sborul, te avântă...“

*) Din volumul de „Poezii“ editat de Casa Școalelor, în colecția Scriitorii Români Contemporani-Pagini Alese.

SUFLETUL FRANCEZ ȘI „LE FEU“ DE HENRI BARBUSSE

Personalitatea scriitorului e destul de cunoscută. Henri Barbusse, care (un amănunt ce poate v'ar interesa), ține de nevastă pe fiica lui Catulle Mendès, romancier evreu de limbă franceză, era socotit în literatura de dinainte de războiu drept un amabil poet și critic, și nimic mai mult. Astăzi însă, el se bucură de o faimă quasi-universală, în dubla sa calitate de romancier cu succes și de șef al grupului «Clarté», un fel de sindicat de intelectuali, cu tendințe socialiste și internaționaliste.

Adversarii politici ai lui Barbusse, ei înșiși, nu-i contestă talentul foarte real de scriitor, care e mai presus de discuție. Dar dacă *Le Feu* este într-adevăr o operă originală, cuceritoare și care exercită o stăpânire viguroasă asupra sensibilității și imaginației cititorilor, — putem noi spune oare că este în acelaș timp o înfățișare completă și veridică a războiului și mai ales o imagine exactă și credincioasă a soldatului francez, a armatei franceze din timpul războiului cel mare?..

N'am să mă dedau la considerațiuni banale de estetică în ce privește necesitatea pentru orice artist sau scriitor vrednic de acest nume, de a face o alegere, o selecțiune în masa compactă, confusă și amorfă a faptelor pe care le supune observațiunii sale. Nu vi se pare însă foarte logic ca Henri Barbusse, scriitor pacifist și socialist, convins de absurditatea și inutilitatea războiului, să fi reținut din acesta și concretizat numai aspectele sale întunecate, brutale, inapte și atroce? Căci de fapt, personagiile sale, soldați modesti ai unei căprării, nu-s de cât numai și numai și nimic altceva decât niște oameni cari sufăr de pe urma războiului, pe care-l blestemă fără răgaz ca pe o expresie și un triumf al tuturor nedreptăților și cruzimilor sociale. Mai adăugați apoi că toată furia lor se îndreaptă — nu împotriva Germanului, a cărui prezență pe pământul Franței ar putea de bună-seamă să le vădească taina și ratiunea suferinței lor — ci împotriva șefilor lor de aproape sau de departe, care le transmit ordinele cele aspre dictate de necesități. În descrierea violentă a scenelor de noroi, de sânge, de mizerie, de carnagiu, care toate fac parte integrantă din război, tot ca și marile forțe intelectuale, morale și economice pe care acesta le pune în mișcare, — puternicul talent vizionar al lui Barbusse atinge efecte de un patetic condensat și mișcător. Dar în *Le Feu*, elementele descriptive sunt dublate — sau mai bine zis înglobate și încate într'o atmosferă morală care tinde, cum spuneam mai sus, să impue în spiritul cititorului o interpretare tendențioasă a faptelor.

Henri Barbusse a făcut asupra soldatului francez din timpul războiului un studiu psihologic unilateral, incomplet și ciudat de părtinitor. Ceeace ne arată,

în definitiv Barbusse, este soldatul din zilele de decepție, de îndoială, de descurajare, — soldatul răpus de tristețe și de amărăciune, victimă a groaznicului «cafard» al tranșelor. Dar toți cei cari au luat parte la sângerosul conflict, toți cei cari au observat actorul cel mai de seamă al lungei tragedii — soldatul francez — știu prea bine că soldatul acesta nu a cunoscut numai ceasurile cele triste ale pesimismului, dar că s'a odihnit, s'a consolât și amuzat în ceasurile, și mai numeroase încă, de acalmie și de repaus; că s'a înviorat și înălțat în ceasurile cele mari de speranță obștească, în așteptarea acelei victorii scump plătită, de care nu s'a îndoit niciodată în adâncul sufletului său de țaran, legat cu strășnicie și încăpățănare de pământul cel sfânt al părinților săi; de Patria sa cea sfântă. Și pentru cine cunoaște — cât de superficial — elasticitatea și voioșia adâncă, tradițională, legendară, a soldatului francez, veselia aceea care țâșnește în scânteeri strălucitoare chiar în ceasul primejdiei și al morții, nu mai e niچی o îndoială că dacă soldatul francez ar fi fost într'adevăr acea ființă hipocondrică și desamăgită pe care o zugrăvește Barbusse, Franța ar fi trebuit să depue armele înainte chiar de sfârșitul primului an al războiului.

Adevărul este că sufletul francez din timpul războiului are două aspecte: unul de umbră și altul de lumină; că sufletul soldatului francez a oscilat între cei doi poli opuși: al entuziasmului încrezător și al resemnării dureroase și că numai voința lui Barbusse de a ne ilustra cu orice preț și de a ne demonstra o anumită teză morală și politică, poate să ne explice — la un scriitor de talentul său — o lacună și o uitare de sine atât de evidentă, încât opinia publică franceză în întregime, afară numai de câțiva scriitori din extrema stângă, a denunțat-o și-a stigmatizat-o încă de la apariția romanului.

Spiritul părtinitor și sistemul autorului apar și mai limpede încă în stăruința sa de a exclude din tablourile sale de război pe ofițerul francez. Dacă îi amintește existența, pe scurt și desprețitor, apoi n'o face decât numai și numai pentru a-l așeza într'o lumină cu totul echivocă; și dacă ar fi să-l credem, între soldatul francez, adevăratul erou împovărat de toate greutățile luptei — și ofițerul francez, fudul, stând la distanță, și având grijă numai de confortul și siguranța persoanei sale, — este un adevărat abis moral și material care-i desparte. Această insinuare veninoasă și strecurată cu dibăcie printre paginile unui roman, este infinit mai primejdioasă decât orice alt atac sistematic îndreptat împotriva corpului ofițeresc, atac care nu ar rezista nici examenului liber al discuțiunii publice, nici mai ales unei irezistibile și hotărâtoare elocvențe a cifrelor. Căci dacă este un fapt care

prin însăși evidența sa iese cu desăvârșire deasupra oricărei discuțiuni, este acea solidaritate permanentă, fizică și morală, dintre soldatul francez și ofițerul de trupă, vreau să zic de ofițerul subaltern de infanterie. De altfel, ofițerii aceștia, locotenenți sau căpitani, nu sunt ieșiți oare, printr'o selecțiune spontană, din masa însăși a combatanților, pe măsură ce războiul înmulțea golurile, reprezentând și încarnând astfel însăși democrația franceză? Chiar publiciști socialiști au mărturisit-o pe față — și singur numai Barbusse a ținut cu încăpățănare să-și închidă ochii în fața unei realități atât de manifeste. Inima ți se strânge în fața unei asemenea nedreptăți, numai când îi evoci numărul cu adevărat spaimântător al atâtor tineri bărbați ieșiți din popor sau din cea mai modestă burghezie sau chiar din clasele favorizate, care și-au dat, în capul plutonului sau companiei lor, supremul sacrificiu către țară, ca o pildă atât de nobilă și atât de necesară ostașilor lor.

Ne mai rămâne acum să ne explicăm cum se face că romanul lui Barbusse, care mutilează și falsifică adevărul istoric, a putut să obție în Franța un succes atât de considerabil.

Cauza este foarte simplă. Plictisit de descrierile ușoare, banale, monotone, pline de un optimism imperturbabil și neghiob, cu care îl îndopase presa de tiraj și oficialitatea, publicul a sărbătorit — printr'o reacțiune spontană — pe cel dintâi scriitor care l'a făcut să simtă războiul în toată goliciunea sa tragică și grozăvia sa sfâșietoare. Acesta e tot secretul triumfului lui Barbusse. Cât privește influența sa, ea a fost contrabalansată, în ce privește publicul din spatele frontului, prin încrederea mistică pe care acesta din urmă a păstrat-o în destinele Țării, iar în ce privește pe publicul frontului, prin imperioasa presiune a necesităților din fiecare zi. Depresiunea morală de netăgăduit pe care Franța a suferit-o în primăvara lui 1917, are cu totul alte pricini decât radierea gândirei lui Barbusse, dar nu mai puțin ea a contribuit cu putere la succesul operii sale.

Ca încheiere, voi semnala un fapt foarte sugestiv: *Le Feu* a fost tradus în limba germană și răspândit — în mii și mii de exemplare. Ce scop vor fi urmărit autoritățile germane încurajând răspândirea unei opere infestate de spirit „bolșevist“? Vor fi vrut oare — după intenția lui Barbusse — să facă cunoscute mulțimilor germane absurditatea și grozăvia răufăcătoare a războiului? Sau căutau pur și simplu, rezemându-se pe mărturia unui scriitor francez, să stimuleze inimile șovăitoare de Dincolo-de-Rin, prin spectacolul demoralizării armatei franceze? — Un copil de șase ani ar putea răspunde cu hotărâre.

M. Gillard

Si les hautes peupliers

M. EMINESCU

*Si les hauts peupliers frissonnent en douceur
Puis courbent leurs rameaux à frôler ta fenêtre :
C'est pour t'avoir toujours sous mon front, dans mon coeur
Et que plus près de moi je te vois apparaître . . .*

*Si les étoiles d'or reflètent le ciel bleu
Dans le miroir du lac qui dort dans l'ombre pleine :
C'est pour que mes soupirs ne soient plus douloureux
Et que mon coeur meurtri soudain se rassérène . . .*

*Si — fin profil d'argent tissé sur champs d'azur —
La lune m'apparaît en chevauchant les nues :
C'est pour qu'éternellement son doux visage pur
Me rappelle à jamais nos amours disparues . . .*

Paris — Janvier 1911

ADOLPHE CLARNET

M'am întrebat. *)

*Pământul proslăvindu-l și cutreerându-l, —
Ca un condamnat
M'am întrebat,
De-atâteaori m'am întrebat :
De ce piciorul omului nu poate să-i urmeze pretutindeni
gândul ?!*

*Și' nebunit,
M'am răsucit, m'am răsvrătit,
M'am întrebat de-atâteaori olog, zdrobit :
De ce a vieții lege sau nebuna întâmplare,
A semănat atâta dor de veșnicie și de infinit,
In văzduhul gândului neputincios și mărginit,
In trupurile noastre șubrede și pieritoare ?!*

Mi-am deschis ferestrele . . . *)

*Mi-am deschis ferestrele spre toate orizonturile,
M'au bătut toate ploile, m'au mușcat toate vânturile,
Am băut din toate apele adâncului . . .*

*Am ieșit posac din toate casele vizate,
M'am urcat și-am coborît pe toate povârnișurile
Și m'am scaldat aprins în toate mările plăcerilor . . .*

*Ca pe-o pâine caldă mi-am mâncat în lungul drumurilor:
inima . . .*

*Prădalnice albine de-aur : clipele
Mi-au ofilit toți trandafirii anilor,
Dar mi-au lăsat un dar mai mare decât toate :
Dulceața fără margini de-a visa
Și ochii, ce-mi deschid tărâmurile de minuni în dosul
depărtărilor.*

A. COTRUȘ

*) Din volumul „IN ROBIA LOR“ ce va apărea în curând.

O LACRIMĂ PENTRU ION URSU

Misterioase socoteli ale Firii, care se fac fără noi, dar pe seama noastră și despre care atâta știm sigur, că nu crută pe nimeni și că ne dor cumplit, au luat din rândurile noastre, în plină vigoare a vârstei, pe profesorul Ion Ursu.

Crescut în școlile înalte ale României libere și ale Apusului, feciorul de țaran din Cața aducea, în specialitatea sa, o stăruință și o pregătire pe care n'o aveau mulți.

Într'o lume, în care tot al doilea ins se crede un geniu, osândit să-și poarte crucea superiorității printre brute neînțelegătoare, Ursu a fost lovit și tăgăduit cu violență. Dar el a biruit. A biruit tenacitatea țaranului ardelean.

Și sufletul lui călduros a rodit în scrieri, care nu vor muri cu el, și într'o secundă activitate didactică, de care cei ce s'au împărtășit vorbesc totdeauna cu duioșie.

Dar acest istoric erudit și acest dascăl de vocație era și un adevărat patriot.

Când, la sfârșitul războiului, în a cărui adâncă legitimitate morală și necesitate istorică el crezuse fanatic, Universitatea Ardealului eliberat îl chemă la ea, Ursu își părăsi, fără șovăire toate rosturile vieții sale din Iași și alergă la Cluj. Era epoca neuitată a marilor emoții și a marilor neliniști, când visul, proaspăt coborât în realitate, palpită înfrigurat ca o pasăre nedepinsă încă cu mâna care a prins-o, când sufletul românimei de aici exultă entuziast, în întâile-i avânturi de libertate... O neadormită operă de disciplină și pedagogie națională, o temeinică muncă de consolidare a idealului realizat se impunea imperios — și Ursu nu era omul care să i se sustragă. Peste câțiva ani, când începutul bun se făcuse, când lucrurile se așezaseră și drumurile se neteziseră, el putea plecă, fără muștrare de cuget, cu conștiința datoriei împlinite, la București.

Vor trece anii...

Peste controversesele ce ne pasionează se va așterne, definitiv, inexorabil, praful uitării.

Dar, spre mormântul de dascăl sărac din capitala României întregite și prin truda lui, gândul pios al cercetătorilor trecutului nostru va călători adesea, mișcat, și tot mai des se vor auzi duioase glasuri de plângere pentru cel ce doarme acolo.

Căci acolo doarme un om, care a iubit cu pasiune două lucruri mari și veșnice: țara sa și știința sa, și le-a servit cu devotament, cu jertfe de multe ori dureroase, până în ceasul din urmă al vieții sale.

V. BOGREH

IN URMĂ

În urmă, te atrage, te farmecă trecutul,
Și 'n față, se întinde imens necunoscutul...
Tu sperî că fericirea îți vine 'n astă seară,
Surâzi ca 'n vise, tainic, — palpită iarăș lutul,
Speranța 'l copleșește și ca și 'ntăia oară
Te'mbeți de voluptatea ce-ți dă necunoscutul.

O, toată fericirea e 'n clipa 'n care sperî!
Ce-ți pasă dacă mâine te-asteaptă o durere,
Tu nu te temi de mâine, căci mâine va fi ieri,
Și te strecoari prin noapte, te bucurî în tăcere,
Caci toată fericirea e 'n clipa 'n care sperî...

GRIGORE SĂLCEANU

PAȘI PE NISIP

Politica depinde de oamenii de stat, aproape tot atât cât depinde timpul de astronomi.

Omul de geniu poate trăi ignorat; se recunoaște lesne drumul pe care a umblat în pădure. A trecut un uriaș pe acolo. Crengile sunt sfărmate la o înălțime unde nu ajung ceilalți oameni.

O părere nu jighește decât atunci când e o convingere.

„Sunt așa de frivolă, încât iubesc stilul“ spunea, poate fără ironie, marchiza de Créqui.

Ce-i viața? O serie de senzații? O amintire. Nu trăiești. Ai trăit numai. Viața, spunea un bătrân, e o părere de rău.

Pudoarea e forma delicată a ipocriziei.

Bolnavii sunt mereu optimiști. Se poate ca însăși optimismul să fie o boală.

Îndată ce o idee cade în popor, ea devine popor.

Poporul: toți aceia care nu pricep. Există duci în popor; există academicieni. Poporul e foarte bine compus.

Omul vulgar nici nu bănuiește câtă sensibilitate și inteligență sunt necesare, ca să te poți bucura de parfumul unei flori, de surâsul unei femei.

Ah, scrisorile femeilor, din vremea când femeile nu știau ortografia!

Disprețul Bibliei pentru femei: „Nu vei lua femeia aproapei tău, nici boul lui, nici măgarul lui“

În timpul unei munci de corectură, tare lungă și plictisitoare, la fiecare două ceasuri, ca să mă refac, citesc zece pagini din *Mémoires d'Outre-Tombe*, cum un lucrător bea un pahar cu vin.

Omul e un animal ajuns — iată totul.

Un om de spirit nu e un om inteligent; e adesea dimpotivă.

Departee de a înviora stilul, epitetul îl sleește. Fiiințele și lucrurile n'au numai o singură aparență, au mii și mii — și în aceeaș clipă.

A zice, după clasici: cugetarea e totul; sau, după Flaubert: stilul e totul: e acelaș lucru. Nu există cugetare fără formă și nici formă fără cugetare, — și unul și ceilalți o știau bine.

Când desvolt o idee, asta mă face să-i văd punctele slabe și din amicul ei mă face adversarul ei.

Trebue să ai mult geniu ca să nu te prăvălești în popularitate.

Mai bine plictiseala decât o plăcere mediocră.

Moda e imperativul categoric al femeilor.

Tare este cel ce nu e micșorat prin căsătorie, prin copii și viața de familie.

RÉMY DE GOURMONT

DOVADA

Noaptea, pe sub arborii din parc, Jean, se pre-
umbla cu neastâmpăr. Când și când zicea, tare :

— Prea de tot!... Vreau să știu... vreau do-
vada... Și niște gesturi, mari și repezi, păreau că
arată hotărârea lui.

— Da, da! Dovada, îmi trebuie... Orice ar fi,
numai să nu sufăr astfel... Îndoiala, care totuși lasă
drum speranței, e mai crudă de cât realitatea, chiar
când ea te răpune... Trebuie să aflu...

Mai multe scrisori anonime îi făcuse cunoscut că
în toate serile, când lipsește, un bărbat se introduce
în parc, către miezul nopții, și pătrunde în odaia so-
ției lui, pe fereastra care dă pe terasă.

La început n'a voit să dea crezământ acestor jos-
nice bârfeli. Cum? Soția lui, blânda și duioasa Renée—
care poate că 'l iubește și acum ca în primele zile ale
căsătoriei — să nu fie de cât o prefăcută? E absurd,
și nimănui nu i-ar putea trece prin minte o asemenea
bănuială.

De altfel toate scrisorile au aceiași scriitură fe-
mească. Atâta răutate și perfidie nu poate veni de
cât dela o altă femeie, geloasă pe soția lui și care
caută să-i distrugă fericirea. Oricine cugetă puțin, poate
înțelege acest lucru. Părea chiar că ghicește pe aceea
care se răzbuna astfel de un refuz umilitor... Și cu
toate astea, puțin câte puțin, încet dar sigur, îndoiala
îi pătrunsese în suflet. Otrava, picătură cu picătură, se
strecurase în sângele lui... Dar, dacă era adevărat că
femeia lui îl înșela? Cu neputință! Nu putea fi ade-
vărat. Dar, vai! când intră cuiva bănuiala în inimă,
nici o judecată — fie cât de precisă și de logică —
nu o mai poate risipi; doar un fapt material, o do-
vadă sigură ar mai fi reușit s'o alunge.

Și Jean așteaptă tocmai o asemenea dovadă.

A doua zi dimineața își luă rămas bun dela soția
lui și plecă pentru o afacere grabnică la Paris. Ea a
plâns dându-i sărutarea de plecare... Să fi fost sincere
lacrimile acelea? Sau vor fi fost lacrimi de bucurie,
la gândul că 'și putea, de acum, primi iubitul în voe...
Înfiorătoare îndoială, dureroasă nesiguranță!

A plecat, și-a petrecut ziua pe la niște prieteni,
și, înoptat, veni să rătăcească prin parc, supraveghând
casa. Ascuns într'un tufiș, văzu luminându-se camera
soției sale. Apoi fereastra se deschise și Renée se așeză
pe coate și stătu câtva odihnindu-se în visări. Pe urmă
se retrase o clipă pentru a 'i face toaleta de noapte.
Lumina se stinse și soția sa reapăru într'un capot alb.
O văzu împreunându-și mâinile. Oare se ruga?... Și
pentru cine?... Și iar se retrase, fără a mai închide
geamul.

Fără a închide geamul: faptul ăsta luă, în min-
tea lui, o însemnătate extraordinară. Soția lui — atât
de fricoasă, în cât niciodată, când era singură, nu se

COUCHANT D'AUTOMNE

AL. T. STAMATIAD

Aujourd'hui j'ai reçu ta lettre,
Je la relis — et il me semble être enlevé par des ailes,
Être ravi par des rêves,
Me trouver sur d'autres rivages,
Sur des cimes éclatantes, loin des abîmes.

Je la relis — et il me semble que tout est une plaisanterie,
Un geste, une feinte, une parole en l'air;
Je la relis — et tremble car les serpents du doute
En cachette m'épient et à toute heure me guettent.

Je la relis — et dans mon coeur c'est de nouveau le printemps
Au ciel serein et bleu,
Aux brises du soir,
Aux fleurs, aux eaux claires qui murmurent dans des bassins.

Je la relis — et dans mon coeur c'est maintenant le triste hiver
Au ciel gris de cendres,
Aux eaux tumultueuses,
Aux vents aigus,
Aux plaines gelées, silencieuses, infinies.

Est-il possible qu'il te souvienne de moi...
Aujourd'hui que nous séparent
Tant d'éloignement et tant de luttes intimes?
De la symphonie de la vie
Aucun chant, aucun accord, aucune harmonie
N'a su te séduire, te ravir, —
Alors qu'il y a au monde tant d'âmes
Qu'on peut gagner d'un regard, d'un mot, d'un sourire?

Je n'ai jamais songé
Que notre premier chant —
Tout vibrant de notes cristallines —
Tu le réentonnerais éperdu, comme naguère dans les nuits
sereines;

Je n'y ai pas songé car je vis à présent d'une autre vie,
N'importe qu'elle soit bonne, tranquille et pure
Dès qu'elle est nouvelle et pleine d'espérances.
Je vis d'une autre vie que je hume avec la soif
Du guerrier féru d'une vieille blesure;
Je vis d'une autre vie et lutte sans trêve
Avec la croyance dernière et le dernier effort
Que je trouverai enfin le bonheur rêvé:
Un instant d'ivresse suprême et fatale.

Et ta vie, sûrement, sera changée aussi:

Tu sais que la mer est sauvege, perfide,
Puissante et profonde;
Tu sais encore qu'elle sape sans cesse le rivage,
Sans cesse le ronge et le reforme à nouveau,
De sorte que l'homme ne le reconnaît plus.

Et ta vie, sûrement, sera changée aussi:
Car le temps est une mer dont le rivage est le passé.

LÉO BACHELIN

culca fără a avea la îndemână un revolver încărcat —
ea, să se culce acum cu fereastra deschisă? E cu ne-
putință. De sigur așteaptă pe cineva; nu mai încapă
îndoială. Poate că s'o fi urcat în pat. S'o fi odihnind,
gândindu-se la dragostea ei vinovată... Ea nu se gân-
dește, că și el e singur... ah! nu, nu, ea așteaptă pe...

Pe cine!... Cine să fie oare acel iubit?... Și gândul ăsta începu să 'l ațâțe mai mult chiar de cât ideea că sotia lui îl înșela. Cine să fie rivalul lui? De sigur vre unul din acei vecini, care între două tururi de vals, i-o fi spus că o iubește Ah! numai să vie el, să vie... Și mașinalicește, la aceste cuvinte, trase pe jumătate pumnalul bastonului său, ca pentru a se încredința că se scoate lezne.

Dar ceasurile treceau și nimeni nu se arăta. Cele douăsprezece bătăi ale miezului nopții sunase de mult

Jean își pierdu răbdarea... trebuia neapărat să afle... și chiar în noaptea aceea... Nu mai putea să aștepte.

De odată, un alt gând îi fulgeră prin creier.

Dovada o va avea chiar acum, și încă o dovadă zdrobitoare.

Cerul, încărcat de nori, era priincios. Nici odată noaptea nu fusese mai neagră: om pe om nu s'ar fi putut recunoaște... Se furișă repede până lângă casă și urcă pe terasă... Iată-l în fața odăiei... Abia zărește o formă albă culcată pe pat... Renée poate o fi adormit... tuși ușor ca s'o deștepte... Deschizând ochii, ea va crede că e complicele ei și poate îl va striga pe nume... Așa dar, o să afle... Da, o să aibă în sfârșit dovada... Inima îi bate, să sară din piept.

— Renée... — chemă el cu o voce șoptită și abia înțeleasă.

Apoi ascultă, ținându-și resuflarea, ca să audă numele ce se va deslipi de pe buzele vinovate.

— Renée! — strigă încă odată ceva mai tare.

Atunci, văzu acea forma albă micându-se. El întinse urechea, dar nu auzi de cât un țipăt de spaimă, apoi o pocnitură de revolver, și căzu pe spate, întins, mort.

GABRIEL FAURE

RESPONSABILITATEA TĂCERII

ERNEST HELLO

Sfântul Grigore spunea: „omul care te poate vindeca și nu te vindecă, este autorul morții tale”. Și Isaia: „nenorocire mie, căci am tăcut! Sunt un om cu buzele pătate”. Și Hugues de St. Victor: „Cel care tace în fața Justiției, acela are buzele pătate și împotriva lui se întoarce nedreptatea care nu se repară”.

Așa dar tăcerea poate mânji buzele, ca și minciuna. Iată ce ne deschide orizonuri inexplorate asupra purității. Omul confundă ușor ideea nevinovăției cu ideea abținerii. Dar sunt abțineri cari sunt adevărate crime.

Mulți oameni se cred drepti, când n'au rostit ei înșiși cuvântul nedrept. În schimb l'au lăsat să se vorbească lângă ei, împrejurul lor, sub ordinele și cu îngăduința lor! Și când va veni ziua mănii cerești, ziua mănii care va fi ziua luminii, — lumina fără pată va lăsa să se vadă buzele pătate, pătate de tăcere!

La lumina acestei Dreptăți, va apare misterul responsabilității. Și mi pare că misterul acesta, va fi misterul spaimelor nebănuite!

D. NANU

Indemnul la călătorie

CHARLES BAUDELAIRE

Se zice că e o țară încântătoare, raiul lui Dumnezeu, pe care doresc s'o vizitez împreună cu o veche prietenă. Țară ciudată, și care s'ar putea numi Orientul Occidentului, China Europei, într'atăta caldă și nestatornica fantezie și-a găsit aici câmp deschis, și într'atăta a înfrumusețat o cu o vegetație bogată și delicată.

Un adevărat rai al lui Dumnezeu, în care totul e frumos, bogat, liniștit și cinstit; în care luxul nu depășește ordinea; în care viața este exuberantă și dulce de trăit; din care sunt înlăturate neastâmpărul și neprevăzutul; în care fericirea e împletită cu liniștea; în care însăși bucătăria e poetică, prielnică și totdeodată ațâțătoare; în care totul îți seamănă, scumpul meu inger.

Cunoști tu această înfrigurată boală care se acată de noi în cele mai crâncene mizerii, această nostalgie de-o țară necunoscută, această frământare a curiozității? E un ținut care îți seamănă, în care totul e frumos, bogat, liniștit și cinstit; în care fantezia a clădit și-a împodobit o Chină occidentală, în care viața e dulce de trăit, în care fericirea e împletită cu liniștea. Acolo e bine să trăiești, acolo e bine să mori!

Da, acolo e bine să respiri, să visezi și să prelugești orele prin nemărginirea senzațiilor. Un muzicant a compus *Indemnul la vals*; cine va fi acela care va scrie *Indemnul la călătorie*, și pe care să-l poți oferi femeii iubite, tovarășei alese?

Da, în această atmosferă ar fi bine să trăiești, — acolo, unde orele sunt mai lungi și cuprind mai multe gânduri, unde orologiile vestesc fericirea cu o solemnitate mai adâncă și mai plină de înțeles.

Pe pânze strălucitoare sau pe piei aurite și de o bogăție severă, trăesc tainic tablouri cucernice, liniștite și adânci, ca și sufletele artiștilor care le-au creat. Amurgul, care colorează cu atâta bogăție sala de mâncare sau salonul, e cernut prin stofe frumoase sau prin acele înalte ferești înflorite pe care linii de plumb le împart în numeroase părțicele. Mobilele sunt mari, curioase, bizare, ferecate cu încuitori și mistere ca și sufletele rafinate. Oglinzile, metalurile, stofele, argintăria și faianța lucesc și farmecă ochii ca niște peisagii tăcute și misterioase; și din toate lucrurile, din toate colțurile, din deschizăturile sertarelor și din cutele stofelor se înalță un parfum deosebit, un *adu-ți aminte* de Sumatra, care e par'că sufletul casei.

Un adevărat rai al lui Dumnezeu, îți spun, în care totul e bogat, curat și strălucitor, ca o conștiință curată, ca o bogată aramărie de bucătărie, ca o strălucitoare argintărie, ca o bijuterie cu fel de fel de pietre! Comorile lumii aici se 'ntâlnesc, ca în casa unui om muncitor și care a bine meritat de la lumea 'ntreagă. Țară ciudată, mai presus decât altele, după cum Arta

e mai presus de Natură, și în care țară Natura e prefăcută de vis, — îndreptată, înfrumusețată, reînviată.

Să caute, să caute veșnic, să mărească neîncetat hotarele fericirii lor, acești alchimiști ai horticulturii! Să dea premii de mii și zeci de mii de fiorini aceluia care va deslega ambițioasele lor probleme! Eu, mi-am găsit *laleaua neagră și dahlia-albastră!*

Floare neasemuită, lea regăsită, alegorică dahlie, nu-i așa că acolo, în această frumoasă țară atât de liniștită și atât de plină de visuri, ar fi bine să înflorești? Nu te-ai simți oare acolo ca înramată în analogia ta, și nu te-ai putea oare oglindi — cum zic misticii — în propria ta *corespondență?*

Visuri! veșnic visuri! și cu cât sufletul e mai ambițios și mai delicat, cu atât visurile sunt mai greu de îndeplinit. Fiecare om are în el doza lui de opium natural, neîncetat produsă și reînviată, — și, de când

ne naștem și până când murim, câte ceasuri trăim pline de adevărată fericire, pline de doruri împlinite și hotărâtoare? Vom trăi și ne vom pierde oare vreodată în acest ținut care-ți seamănă?

Aceste comori, aceste mobile, acest lux, această ordine, aceste parfumuri, aceste flori minunate, ești tu. Și tot tu ești aceste mari fluvii și aceste canale liniștite. Iar aceste corăbii uriașe care alunecă pe ele, încărcate de bogății și de pe care se naltă cântecele monotone ale piloților, sunt gândurile mele care dorm sau care se rostogolesc pe sânul tău. Tu le conduci cu dragoste către marea care e Infinitul, răsfrângând adâncimele cerului în oglinda sufletului tău curat; — și când; ostenite de legănarea valurilor și încărcate de bogățiile Orientului, ele se întorc în portul natal, sunt tot gândurile mele încărcate de comori, care revin din Infinit la tine.

A. T. S.

Știri și însemnări literare

În generația care s'a ridicat după războiu, prietenul și colaboratorul nostru scump și neprețuit, *Perpessicius*, și-a câștigat un loc de frunte ca poet și critic.

Mărturia spuselor noastre sunt aproape toate revistele literare și de luptă la care a colaborat!

Ca un adevărat principe al literilor, *Perpessicius*, a risipit — cu aceeași dărnicie și strălucire — poezii, portrete literare, studii și însemnări critice, traduceri care egalează textul, articole de polemică și literare.

O vastă cultură, înnoită veșnic prin lecturi bogate și variate; o inteligență vie căreia îi ajunge o frază ca să sublinieze o poemă sau o nuvelă; o ironie care — sub aparență de glumă și de nevinovăție — arde ca vitriolul; o notație totdeauna precisă și totdeauna în legătură cu miezul subiectului, în sfârșit, o emoție care învăluște, ușor ca un voal, pagina pe care a scris-o, iată ce veți găsi în întâiul său volum de 189 de pagini: *Repertoriu critic*, apărut în „Biblioteca Semănătorul“ din Arad și cuprinzând însemnări critice asupra a 92 de scriitori români și streinii!

Noi ne simțim mândri și fericiți să salutăm acest volum ca prima piatră a unei opere ce va trebui încurând să fie glorioasă!

A. T. S.

Iată numele scriitorilor cuprinși în volumul de curând apărut „*Repertoriu Critic*“ de *Perpessicius*:

Adamescu Gheorghe, Aderca F., Agârbiceanu I., Ardeleanu C., Aristofan, Băcilă Ioan C., Bălan Teodor, Bălășel Teodor, Baltazar Camil, Bărsan Zaharia, Beraru Const., Bezdechi Ștefan, Bogdan Duică Gh., Borcia Ion, Borza dr. Alexandru, Brătescu-Voinești, Bucuța Emanoil, Călinescu Gh., Chiffa Emil A., Constant Eugen, Constantinescu I., Cornea George, Corneille, Costin Lucian, Cotruș A., Creangă Ion, Cruceanu Mihail, Dăuș Ludovic, Davidescu N., Densușianu Ovid, Dongorozi Ion, Dragomirescu Mihail, Dulfu Petre, Dumbravă Bucura, Dumitrescu George, Eminescu Mihail, Frollo Mia, Furtună Horia, Gane Constantin, Gane Ion, Gheorghiu Mircea, Goga Octavian, Grămadă Ion, Grigorescu Agatha, Horațiu, Ilieșiu Iustin, Isac Emil, Lăzăreanu Barbu, Loghin Const., Lovinescu E., Macedonski Alexandru, Maeterlinck, Maniu Adrian, Manolache Const., Mantu Lucia, Marinescu Constanta, Minulescu Ion, Moldoveanu Corneliu, Murășanu Teodor, Nanu D., Nenișescu Ștefan, Păcățianu Teodor V., Pamfile Tudor, Papini Giovanni, Pas Ion, Peltz I., Petică Ștefan, Petra-Petrescu

Horia, Petrea Dascălul, Petrescu Cezar, Petrescu Lucreția, Pillat Ion, Poiană Volbură, Prodan Paul I., Rașcu I. M., Relgis Eugen, Romanescu Vasile, Rosetti Radu D., Rostand Edmond, Rotică G., Sadoveanu Mihail, Savel Vasile, Simionescu I., Stamatiad Al. T., Steurman-Rodion, Struțeanu Scarlat, Theodorian Caton, Tutoveanu G., Valerian I., Vladimir Sonia, Voronca Ilarie, Zamfirescu G. Mihail.

Numele prozatorului *Alexandru Ciura* s'a făcut cunoscut cititorilor din Ardeal de pe timpul apariției revistei „Luceafărul“ la Budapesta.

Deatunci, acest nume l'am întâlnit mereu, până în vremea din urmă, în paginile revistelor românești de dincoace de Carpați și în subsourile ziarelor cari au ținut trează aici conștiința românească.

Volumul *Iscariot*, pe care-l publică „Biblioteca Semănătorul“, aduce o samă de impresionante schițe, scrise într'un stil sobru, cari ne fac să regretăm întâlnirea tot mai rară a numelui acestui talentat scriitor ardelean în paginile revistelor noastre.

Primum revista: „*Farul*“ redactată de d-nii I. C. Stroescu și G. Bobei, cu versuri și proză de: G. Tutoveanu, I. Nisipeanu, George A. Petre, T. G. Bulat, G. Bobei, I. C. Stroescu, etc.

Prețul exemplarului 10 lei. Redacția și administrația: Rămnicul Vâlcea, strada Radu de la Afumați, No. 39.

În ziarul arădan „*Voința Poporului*“ din 29 Noembrie, Emin Asan scrie despre opera lui Al. T. Stamatiad, cu prilejul volumului de „*Poezii*“ editat de Casa Școalelor, în colecția *Scriitorii Români Contemporani-Pagini Alese*.

În editura „*Institutului de Literatură*“ din București, au apărut primele trei fascicule din „*Știința Literaturii*“ de *Mihail Dragomirescu*, care cuprind: Introducerea în Știința Literaturii, Estetica Generală (Cap. I și II) și Estetica Generală (Cap. III și IV).

AL. T. STAMATIAD

PE DRUMUL DAMASCULUI

POEME RELIGIOASE

Operă premiată de Ministerul Artelor-1923 și de Academia Română-1924

Edit. Casa Școalelor

Exemplarul 16 lei

În cursul luni Decembrie teatrul maghiar din Cluj va reprezenta o nouă piesă românească „Manechinul Sentimental” a d. Ion Minulescu în traducerea d. Emeric Kadar. Regia o va deține directorul teatrului d. dr. Eugen Janovics.

Volumul „*Valul care trece*” e al doilea pe care d. Ion Montani îl publică în „Biblioteca Semănătorul”.

Despre bogata activitate a d. Ion Montani lăsam să urmeze aceste juste aprecieri ale d. E. Lovinescu:

„Activitatea publicistică de un pătrar de veac a d. Ion Montani este bine cunoscută în Ardeal; prin seriozitatea problemelor puse, prin nivelul discuției și ceea ce e mai puțin obișnuit în Ardeal prin relieful expresiei rotunde și prin armonia arhitectonică cu care se încadrează ideea, o astfel de activitate merită să fie cunoscută și în vechiul regat. Publicistica d. Ion Montani e de calitate culturală și literară; când ceea ce e bine gândit despre lucruri ce trec interesul momentului e și bine exprimat, se cuvine să înfrunte, sub forma cărții, și reflexia cititorului atent”.

Cu prilejul vizitei scriitorului francez *Henri Barbusse*, presa și lumea noastră intelectuală s'a împărțit în doua tabere. Ni s'a părut interesant, pentru clarificarea discuției, să reproducem scrisoarea d. Gillard — profesor și membru al Misiunii franceze în România, fost ofițer pe frontul francez — publicată în *Ideea Europeană* în 2 Mai 1920.

Afară de larga propagandă culturală la sate, Fundația Culturală „Principele Carol” și-a luat și greua sarcină de-a conduce propaganda noastră în străinătate, propagandă adeseori compromisă de propagandiști prost aleși dar gras plătiți.

În această direcțiune, Fundația Culturală „Principele Carol” a făcut adevărate minuni, ținând seama de mijloacele materiale reduse de care dispune.

Publicul românesc cunoaște foarte puțin cele două reviste de cultură românească, redactate în limbi străine și editate de Fundația Culturală „Principele Carol”.

Cea dintâi din aceste frumoase reviste scrisă în limba italiană, poartă titlul: „*Rassegna Culturale della Romania*” și este redactată de d. Alexandru Marcu, docent de limba și literatura italiană la universitatea din București.

A doua, în limba germană, se intitulează: „*Kultur nachrichten aus Rumänien*” și are drept redactor pe d. O. W. Cisek, cunoscut publicului nostru intelectual ca poet și critic de artă

Afară de materialul pur documentar, care cuprinde bogate rubrici de literatură, istorie literară, traduceri, mișcare teatrală, muzică, arte plastice, conferințe și varia, — fiecare exemplar mai este împodobit cu cel puțin două reproduceri din arta noastră veche sau mai nouă. Fiecare număr se deschide de obicei printr'un articol, care sintetizează aspecte mai largi ale culturii noastre. Acest articol este comun ambelor publicații.

Au semnat până acum articole de fond, d. Em. Bucuța, St. I. Nenițescu, C. D. Murgu, Al. Busuioceanu, O. W. Cisek și Al. Marcu.

Publicațiile se trimit în țările de limba italiană și germană, ziarelor, revistelor, universităților, bibliotecilor publice și personalităților reprezentative.

Răsunetul lor a fost foarte mare. Mențiuni elogioase se întâlnesc deseori în presa străină. Comentarii și reproduceri mai bogate au făcut până acum: *Neue Rundschau*, *Prager Presse*, *Frankischer Kourrier* (Nurenberg), *Frankfurter Zeitung*, Italia che Scrive (Roma), *L'Archigimnasio* (Bologna), *Leonardo* (Roma), etc. Actualmente se pregătește și o publicație franceză.

Din parte-ne credem că ar fi bine dacă aceste două reviste ar fi răspândite și între granițele țării noastre. În special „*Kultur nachrichten aus Rumänien*” s'ar putea desfășura cu folos în Ardeal, Banat și Bucovina.

Citim în ziarul „*Satu-Mare*”:

„De curînd pe terenul bisericii gr.-catolice, unde se încrucează drumul între Păulești și Viile Satu-Mare, s'a ridicat o cruce de piatră. Ne întrebăm, de ce pe această cruce s'a scris în limba ungară. Când jos semnează: „ridicată de credincioșii români greco-catolici?”. Oare frații noștri români și în anul 1925 tot în limba ungară vor să scrie? Pentru a vedea și ei ce lucru mare este o inscripție pe cruce, le povestim următorul fapt:

„Când Sârbii au ocupat Banatul, Comisia română a dat toate explicațiile Comisiei Antantei spre a o convinge că majoritatea populației este română și drepturile noastre asupra Banatului sunt străvechi!

Comisia sârbă însă a dus pe reprezentanții Angliei, Franței și Italiei în cimitir și acolo le-a arătat crucile unde Popovici, Ioanovici, Radovici etc. deși români, morți acum 100—200 ani, erau scriși cu litere cirilice. Și atunci Comisia Antantei a opinat că această parte a Banatului nu poate să aparțină decât Serbiei și ei a fost dată

Revista „*Graiul Nostru*” a apărut pe Noembrie ca număr festiv închinat „Academiei Bărlădene”, cu proză și versuri de: G. Tutoveanu, V. Voiculescu, A. Mândru, Alexandrina Crăciun Fostini, I. Valerian, M. Lungu, I. Pajură, N. N. Lungeanu, Gr. Veja, G. M. Vlădescu, Virgil Duiculescu, G. Tașcă, G. Pallady, Ion Palodă, G. Ponetti, P. Șeicaru, Zoe G. Frasin, Nichifor Crainic, Emil Maur, N. Lupu Kostaki, Sylvia Pan, Victor Ion Popa, G. Băicoianu, Maria Grigorescu, I. Bănciță, C. R. Crișan, N. Bogescu, etc. și cu numeroase ilustrații: chipurile colaboratorilor.

Redacția și administrația: Bărlad, strada Rovine, No. 3.

RAMIRO ORTIZ: *Italia Modernă*. 60 Lei. Editura Ancora — București.

V. BOGREA: *Pagini istorico-filologice, seria III*. (Extras din Anuarul Institutului de Istorie Națională din Cluj, III, 1924.) Fără preț. Tip. Ardealul — Cluj.

E. LOVINESCU: *Istoria civilizației române moderne, III*. (Legile formației civilizației române) Lei 50. Ancora—București.

N. PORSENA: *Visătorii*, roman. Lei 30. Edit. I. Negreanu — București.

CONTELE DE GOBINEAU: *Renașterea* (Scene istorice alese). Traducere de A. Toma. Lei 60. Ancora—București.

Cei ce urmăresc cu iubire această revistă sunt rugați să-și achite abonamentul prin mandat postal, păstrându-și cuponul de adevărită.

Orice volum trimis redacției va fi anunțat la bibliografie.

— Domnului On. —

Palatul Cultural

St. General Dragălin

Arad

